

ТАДБИРКОР ХОТИН-КИЗЛАРГА БЎЛГАН МУНОСАБАТ ВА УЛАР ФАОЛЛИГИНИ ОШИРИШДА ҚЎЛЛАНИЛАЁТГАН АФЗАЛЛИКЛАР

<https://doi.org/10.24412/2181-1784-2022-23-593-602>

Ахророва С.А.

Тошкент давлат техника университети,
“Фалсафа ва миллий ғоя” кафедраси, доценти

АННОТАЦИЯ

Мақолада тадбиркор хотин-қизларга бўлган муносабат, уларнинг ҳуқуқлари ва ишлаб чиқариш жараёнларида иштироки ва фаоллиги таҳлили кўрсатиб ўтилган. Аёллар меҳнати, фаол ва оқила, доно, изланувчан, замонавий аёл қиёфаси шаклланишининг ўзига хос жиҳатлари атрофлича ўрганиш бўйича креатив масалаларга урғу берилган.

Калит сўзлар: аёл ва хотин-қизлар, ўтмиш, ижтимоий ҳаёт, ишлаб чиқариш, аёллар бандлиги, аёллар уюшмалари, тадбиркорлик, “Аёллар” дафтари.

АННОТАЦИЯ

В статье представлена проблема отношения к женщинам предпринимателям в обществе, их прав, а также анализ их участия и активности в производственных процессах. При креативном изучении выделено акцент на образ женщины – специфики труда, формирование активного, умного, творческого, любознательного и формирование имиджа современной женщины.

Ключевые слова: женщины, прошлое, общественная жизнь, производство, занятость женщин, женские ассоциации, предпринимательство, «Женские» тетрады.

ABSTRACT

The article presents the problem of attitudes towards women in society, their rights, as well as an analysis of their participation and activity in production processes. During the creative study, the emphasis is placed on the image of women - the specifics of work, the formation of an active, intelligent, creative, inquisitive and the formation of the image of a modern woman.

Keywords: women, past, social life, production, women's employment, women's associations, entrepreneurship, "Women's" notebooks.

КИРИШ

Аёлларнинг жамиятдаги мавқеи, нуфузи, ижтимоий-иқтисодий жиҳатдан таъминланганлиги, маънавий-маърифий жиҳатдан етуқлиги, сиёсий онги, ижтимоий тафаккури, ҳуқуқий маданияти ва саводхонлиги ошириш масаласи ҳар қачон ва ҳамма даврларда тадқиқотчилар диққат марказида бўлиб келган.

Ўзбекистон Республикаси Президент Ш.Мирзиёев томонидан 2019 йил 2 сентябрь куни «Хотин-қизлар ва эркаклар учун тенг ҳуқуқ ҳамда имкониятлар кафолатлари тўғрисида»ги ЎРҚ-552-сонли Ўзбекистон Республикаси Қонунига имзо қўйилди. Хотин-қизларнинг камситилишига йўл қўймаслик мақсадида Ўзбекистон Республикасида Гендер тенгликни таъминлаш масалалари бўйича комиссия ташкил этилди. Қонунга мувофиқ барча вазирлик ва идораларда гендер тенглик масалалари бўйича Маслаҳат кенгаши органлари фаолиятини йўлга қўйиш юзасидан тавсиялар ишлаб чиқилди ва меҳнат жамоаларида Маслаҳат кенгашлари ташкил этилди.

Жамиятда аёлларнинг ижтимоий-сиёсий фаоллигини оширишда уларни иш билан бандлигининг таъминланиши муҳим аҳамиятга эга. Аёл кадрини қанчалик юқорига кўтаришга муяссар бўлсак, миллий ғуруримиз, маънавият ва маданиятимиз янада юксалиши, оилаларимиз барқарорлиги таъминланиши, ҳалол ва пок, фидойи, ватанпарвар, жамиятга фойда келтирувчи, миллатимизни бутун жаҳонда кўз-кўз қилдирувчи фарзандларимиз сони кундан кунга кўпая бориши табиий ҳолдир. Зеро, ҳар томонлама фаол ва оқила, доно, изланувчан, замонавий аёл меҳнатидан, салоҳиятидан нафақат унинг оиласи, балки бутун жамият манфаатдор бўлиши чин ҳақиқатдир ва биз қураётган жамиятнинг оғир юкини дадил кўтариб, унинг пойдеворини мустаҳкамлаб турадиган асосий куч – жамиятимиздаги ҳар бир оила, ҳар бир инсон, ҳар бир фуқаро, шу жумладан, хотин-қизлар эканлигини унутмаслигимиз керак.

АСОСИЙ ҚИСМ

XX асрнинг 80 - йиллари охири ва 90 йиллари бошларида Ўзбекистонда иш билан банд бўлмаган аҳолининг сони меҳнатга яроқли аҳолининг 13,85 фоизини ташкил қилган[1:– С.138.]. Шу билан бирга уларнинг 90 фоизини аёллар ташкил қилган. Давлат статистика департаменти томонидан ўтказилган сўров шундан гувоҳлик берадики, сўралган аёлларнинг 55 фоизи оиласига маблағ ишлаб топиш учун ишлаётганлигини, 14 фоизи эса моддий жиҳатдан мустақил бўлиш учун ишлаётганини таъкидлаган.

Ўтмишда аёлларнинг давлат ишларида ишлаши ҳар хил йўللار билан рағбатлантирилди, натижада давлат идораларида уларнинг сони ошди. Сунъий равишда вакиллик идораларида аёллар номенклатураси ташкил этилиб, бунга

амал қилиниб келинди. Аммо совет тузумининг мафкураси ҳам, тазйиқи, тарғибот-ташвиқоти ҳам, ҳаттоки маъмурий-буйруқбозлик тузуми ҳам шарқона оила асосларини бутунлай йўқ қила олмади. Ўзбекистонда оилада миллий анъаналаримиз, урф-одатларимиз, оилавий муносабатлар, турмуш тарзимиз ўзгаришларга учраган бўлсада, аёлларимиз барибир уларни сақлаб қолишга эришдилар. Айниқса, ота-онанинг, маҳалланинг таъсири кучли бўлган қишлоқ жойларда миллий оила асослари кўпроқ сақланиб қолинди. Шу туфайли қишлоқда ажралишларнинг, никоҳсиз туғилган, болалар уйларига топширилган қаровсиз етим болалар сонининг шаҳарлардагига нисбатан кескин камлиги кўзга яққол ташланиб туради.

Ўтмишда аёлларнинг ижтимоий-сиёсий фаоллигини таъминлаш сиёсатидаги бузилишлардан бири фарзандларини тарбиялаш билан машғул бўлган аёлларни иш билан таъминлаш масаласининг ҳал этилмаганлигидир. Бу айниқса аҳолисининг катта қисми қишлоқларда яшайдиган ва қарамоғида 3-5 ва ундан ортиқ фарзанди бўлган қишлоқ аёлларининг меҳнат қилиши учун шарт-шароит яратилмаганлигида, уларни мамлакат сиёсий ҳаётида, ҳатто ўзлари меҳнат қиладиган хўжаликни бошқариш ишларида қатнашишидан четлаштириб қўйилганлигида яққол намоён бўлди. Шу тарзда қисқа иш куни сифатида ишлаш имкониятига эга бўлмаслик, жамият фаолияти у ёқда турсин, ҳатто ўзлари яшайдиган хўжаликни бошқариш ишларидан бохабар бўлмаслик, қарорлар қабул қилинаётганида ёки чоралар кўрилаётганда уларнинг фикри билан ҳисоблашилмаслиги, маъмурий-буйруқбозлик усули билан бошқарилиши ва уларнинг барча муаммолари, ташвишлари ҳақида яққа ҳукмрон бўлган партия ҳамда давлатнинг «қайғуриши» охир-оқибатда мамлакатимизнинг кўп сонли аёллар жамоасини ижтимоий-сиёсий ҳамда маданий ҳаётдан четда тутиб турди, ижтимоий-сиёсий фаолликларини сезиларли даражада пасайтириб юборди. Бундан ташқари боқимандаликни, меҳнат қилиш ўрнига имтиёزلардан фойдаланиш хислатларини уларга сингдириб борди.

Яқин ўтмишда коммунистлар томонидан қишлоқ аёлларини «фаоллаштириш» бўйича катта мафкуравий иш олиб борилган эди. Ҳозирги вақтда кўпчилик оммавий нашрларда баъзи аёлларда қадимий маънавиятимиз дурдоналарида тасвирланган бувижонларимизда бўлганидек қаноатлиликнинг йўқлиги, тўй-ҳашамларга, бойликка ўчлик, дабдабобозликка берилганлик, эркаклар каби ичиб-чекиб юриш каби иллатлар мавжудлиги ҳақида ҳар куни ёзилди, аммо бу иллатларнинг қаердан пайдо бўлганлиги, қандай мафкура

асосида шаклланганлиги хусусида ўйлаб ҳам кўрилмади. Ширкат ва фермер хўжаликларининг аксариятида натура ҳисобида аёлларга иш ҳақи тўланиши, ғўзага ва бошқа қишлоқ хўжалиги экинларига ишлов бериш, молларга қараш, пилла етиштириш каби кам ҳақ тўланадиган ва оғир меҳнат талаб қиладиган ишларни бажариш уларнинг зиммасига юкланганлиги аёллар меҳнатининг ҳақ тўланмайдиган қисмининг кўпайишига, аёллар ижтимоий мақомининг пасайишига олиб келган. Бу ҳолат, айниқса, саноат корхоналари кам ташкил этилган ва деҳқончилик маҳсулотларини етиштириш асосий даромад манбаи бўлиб қолаётган Қорақалпоғистон Республикаси, Жиззах, Қашқадарё ва Сурхондарё вилоятларида яққол кўзга ташланади. Лекин шунга қарамай, меҳнатга яроқли аёлларнинг аксарияти халқ хўжалигининг турли соҳаларида фаол меҳнат қилдилар ва бу билан мамлакат иқтисодиётига ўзларининг катта ҳиссаларини қўшиб келдилар. Бизнинг фикримизча, совет тузумини ўлкамизнинг мусулмон аёллари устида ўтказган бу тажрибалари асоратидан, салбий оқибатларидан бирданига қутилиш қийин кечди, аёлларимизнинг ўзлигини англаши учун мустақиллик туфайли кенг имкониятлар ва рўшнолик эшиклари очилди.

МУҲОКАМА

Ўзбекистон мустақил тараққиёт йўлига ўтиши ҳамда иқтисодиётнинг ривожланиши натижасида ижтимоий соҳага ҳам катта эътибор берилди бошланди, аввало, етарли миқдорда маблағ ажратилди бошланди, давлат боғчалари билан бир қаторда хусусий боғчалар ишга тушди. Натижада аёлларни яна ишлаб чиқаришда иштирок этишига, мамлакатимизнинг халқ хўжалиги тараққиётига ўз ҳиссасини қўшишига имконият яратилди. Шунга қараб миллий иқтисодиётда иш билан банд бўлган аёлларнинг сони ҳам ўсиб борди. Масалан, бу кўрсаткич, 1995 йилда 42,7 фоизни ташкил қилган бўлса, 1998 йилда 44 фоизни, 2000 йилда 45,9 фоизни, 2010 йилда 47,2 фоизни, 2017 йилда 51,4 фоизни ташкил қилди. Агар бундан болага қараш таътилида бўлган аёллар сонини чиқариб ташласак, уларнинг жамоат ишлаб чиқаришидаги иштироки кўрсаткичи сезиларли даражада камаяди.

Болага қараш таътилида узоқ муддат бўлган аёлларнинг малакаси, илм даражаси анча пасаяди, чунки эркаларга қараганда уларнинг ўз касбий малакасини узлуксиз ошириб бориш имконияти жуда паст. Бу эса меҳнат бозорида аёлларнинг меҳнатига бўлган талабнинг пасайишига сабаб бўлади ва меҳнат бозорида аёлнинг аҳволини оғирлаштиради. Масалан, 2017 йилда

Ўзбекистонда аёлларнинг иш ҳақи эркаклар иш ҳақининг ўртача 81 фоизини ташкил этгани ҳолда, уларнинг ўртасидаги ишсизлик даражаси эркакларга қараганда 1,5 марта кўп бўлган[2:14].

Ҳозирги пайтда ишсизлар сифатида рўйхатга олинганларнинг 60 фоизга яқинини аёллар ташкил этади. Уларнинг орасида балоғат ёшига етган қишлоқ ва шаҳар ёшлари, олий ва ўрта махсус ўқув юртларини тамомлаганлар катта миқдорни ташкил этади. Ишсиз сифатида рўйхатга олинган аёлларнинг 80 фоиздан ортиғи бирон-бир касбга эга эмас. Аммо, бу кўрсаткич кейинги йилларда ўзгаришга учрапти. Масалан, умумий ўрта маълумотга эга бўлган ишсиз аёллар 1994 йилда 65,8 фоизни ташкил этган бўлса, 1997 йилда 62,1 фоиз, 2017 йилда 50,7 фоиз бўлган. Олий ва ўрта махсус маълумотга эга бўлган ишсиз аёллар эса 1994 йилда 22 фоизни, 1997 йилда 25 фоизни, 2017 йилда эса 23,9 фоизни ташкил қилган. Айниқса қишлоқ хўжалигида меҳнатнинг оғирлиги, иш кучининг мўл-кўллиги ва иш ҳақининг пастлиги аёллар меҳнатининг қадрсизланишига олиб келди.

Шунингдек, соғлиқни сақлаш соҳасида ишлаётган ходимларнинг - 74 фоизини аёллар, ахборот, почта ва компьютер хизмати кўрсатиш ходимларининг - 70,2 фоизини, таълимда - 62 фоизини, суғурта хизмати кўрсатишда - 45 фоизини, тўқимачилик ва озиқ-овқат маҳсулотлари ишлаб чиқариш саноатида, қишлоқ хўжалигида, савдо соҳасида ишлаётган ходимларнинг ўртача - 40-52 фоизини аёллар ташкил этади.

Аёлларнинг иш ҳақи баъзи меҳнат жамоаларида пастлигича қолмоқда. Масалан, аёллар кўпчиликини ташкил этган ижтимоий соҳада 2017 йилда аёлларнинг иш ҳақи республика бўйича ўртача иш ҳақининг 60-75 фоизи даражасида бўлган. Макроиқ-тисодиёт ва статистика вазирлиги томонидан ўтказилган сўров натижасида аниқланишича, сўралган аёлларнинг 85 фоизидан ортиғи республика бўйича ўртача иш ҳақидан кам ойлик даромадга эга бўлган. Бундай аёллар эса қишлоқ жойларда сўралганларнинг 91 фоизини ташкил қилган. Сўралганларнинг 67 фоизи ўз иш ҳақидан қониқмаслигини билдирган, 52 фоизи[3:21] эса олаётган иш ҳақи уларнинг моддий мустақиллигини таъминламаётганини таъкидлаган.

Аёллар масалалари билан шуғулланадиган ННТ лар фаол иш олиб бормоқдалар ва мамлакатимизнинг ижтимоий-иқтисодий ҳаётида ўз ўрнига эга. “Республикаimizда аёлларнинг 600 дан зиёд ННТ лари мавжуд. Уларнинг 18,5 фоизи давлат дастурларини амлга оширишга, 3,7фоизи қонунларни ишлаб чиқариш ва муҳокама қилишга йўналтирилган.”[4:17]

“Тадбиркор аёл” Ўзбекистон аёллар Ассоциацияси (уюшмаси) нинг 2019 йилда 1660 нафар аъзоси бўлиб, атрофига 6 мингдан ортиқ фаолларни бирлаштирган. Уларнинг 70 фоиздан ортиғи ўзининг мустақил ишига эга, ваҳоланки 1999 йилда улар уюшма аъзоларининг 20 фоизидан ошмаган эди. Уюшманинг сайх-ҳаракатлари туфайли 18789 та иш ўрни яратилган бўлиб, 40 мингдан зиёд хотин-қизларга хизмат кўрсатади. Барча вилоятларда ўзининг бўлимларига эга. “Бизнес -инкубатор”, “Бозор кўникмаларини шакллантириш”, “Фермер-фермерга”, “Бизнесни қўллаб-қувватлаш”, “Экспортга ёрдам бериш” каби грант лойиҳаларни амалга оширмоқда. Хотин-қизларга малакали билим бериш, ўз тадбиркорлигини йўлга қўйишига кўмаклашиш, хорижда тажриба орттиришига ёрдам бериш каби муҳим вазифаларни бажариб келмоқда.

“Сиёсий партиялар аъзоларининг 35-50 фоизини аёллар ташкил этади. 2013 йилнинг декабрида бўлиб ўтган Фуқаро йиғинларининг раислари сайловида кўрсатилган номзодларнинг 39 фоизини аёллар ташкил қилди”[5:15]. 2018 йилдаги маълумотларга кўра сиёсий жараёнларда иштирок этган 581807 нафар тадбиркор аёлдан: Либерал демократик партиядан – 146853 нафар, Халқ демократик партиядан – 217225 нафар, Миллий тикланиш демократик партиядан – 97646 нафар, Адолат социал-демократик партиядан – 120083 нафарни ташкил этган[6: 11-27].

Иш ҳақидан фойдаланиш масаласида ўзбекона турмуш тарзимиздан камчилик қидириш адолатдан эмас, албатта. Шундай бўлишига қарамай ўзига тўқ бўлган кўпчилик хонадонларда аёлларнинг ишлаб топган пуллари оила бюджетига кўшилмайди, балки уларнинг ўзларига пардоз-андоз буюмларини олиш учун фойдаланишига сарфланади. Қолаверса, фақат ўзбекларда эмас, балки барча халқларда оила бюджети мавжуд бўлиб, кўпчилик ҳолларда у оила бошлиғи бўлган эркак томонидан, хотини ва пул ишлаб топган оила аъзолари билан бамаслаҳат сарфланади.

Сиёсий, ижтимоий, иқтисодий ва маънавий соҳаларда «Кучли жамиятдан – ривожланган давлат сари» тамойили амалга оширилмоқда. Дарҳақиқат, ҳуқуқий давлат - янги Ўзбекистонни яратиш миллий давлатчилигимизнинг муҳим таркибий қисмларидан бири ҳисобланади. Чунки Президент Шавкат Мирзиёев томонидан ишлаб чиқилган янги Ўзбекистон, инсонпарвар, ҳуқуқий давлат яратишга доир кўрсатмаларнинг асосида ҳам барча нарсдан қонуннинг устуворлиги ғояси ётади.

МУАММО ВА ЕЧИМЛАР

Мамлакатимизда аёлларга, уларнинг ижтимоий-сиёсий фаоллигини оширишга жиддий эътибор берилётгани бежиз эмас. Чунки аёлларимиз мустақил Ўзбекистонимизнинг буюк келажагини яратувчилар, қолаверса мамлакатимизнинг буюк келажагини яратувчиларни тарбияловчилар ҳисобланишади. Аёлларнинг саломатлигини тиклаш, уларга моддий ва маънавий ёрдам кўрсатиш бўйича кўпгина ишлар қилинмоқда.

Баъзида, афсуски аёлларни ишга қабул қилишда турли тўсиқлар учрайди. Бунинг табиий сабаблари мавжуд, албатта. Масалан, қарамоғида фарзанди бўлган аёлни ишдан кейин қўшимча ишга жалб этиш, дам олиш кунлари ишлаб чиқариш зарурияти туфайли ишни давом эттиришини талаб қилиш амалдаги қонунчилигимиз асосида мумкин эмас. Бундан ташқари бетоб фарзандига қарагани учун пул тўланадиган касаллик варақасининг юритилиши ва ўз ҳисобидан қўшимча таътил олишда аёлларга имтиёз берилган бўлиб, зарурият сабабли у ушбу имтиёزلардан фойдаланади ва бир ой мобайнида эркакларга нисбатан ўртача 20-25 соат кам ишлайди. Унинг танаффуслар билан ишлаши, иш пайтида ҳам асосий ўй ва ташвиши болалари тўғрисида қайғуриш билан банд бўлиши, қолаверса янги фарзанд кўриши натижасида узоқ муддатга таътилга чиқиб, иш ўрнини банд қилиб қўйиши, энг асосийси, ишдаги узилишлар натижасида тажриба ва касбий малакасининг пасайиши юз беради. Ушбу сабабларга кўра баъзи раҳбарлар имкон қадар бўш ўринга эркакларни ишга олишга ҳаракат қиладилар.

Ваҳоланки, аёлларнинг ижтимоий-сиёсий фаоллигини ошириш учун жамият олдида турган бирламчи вазифа уларни иш билан таъминлашдир. Бизнинг фикримизча, бу йўналишда бир неча ўн йилларга мўлжалланган давлат дастури ишлаб чиқилиб, босқичма-босқич амалга оширилиши керак. Чунки аёлларнинг иш билан бандлиги даражаси умумий иш билан бандликнинг ўртача даражасидан анча паст кўрсаткични ташкил қилмоқда.

Аёлларнинг ижтимоий-сиёсий фаоллигини ошириш йўлларида бири уларни иш билан таъминлаш орқали жамият фаолиятида иштирок этишларига шарт-шароит яратишдан иборат. Меҳнат қилиш орқали улар ўзларининг нафақат моддий, балки маънавий эҳтиёжларини қондириш, ўз билимини ошириш, соғлигини мустаҳкамлаш имкониятига эга бўладилар.

Республиканинг амалдаги қонунлари, аввало, меҳнат қонуни талаб-ларига кўра, онани муҳофазалаш давлат сиёсати даражасига кўтарилган. Унда ҳомиладорлик ва болага қараш учун нафақа тўланадиган таътил берилиши кафолатланган. Ҳомиладор ва бола эмизувчи аёллар учун алоҳида меҳнат

шароитлари, хусусан, бундай аёллар билан иш берувчининг ташаббуси билан меҳнат шартномасини бекор қилиш мумкин эмаслиги, аёлларни оғир ва зарарли ишларга қабул қилишнинг таъқиқланганлиги, болали аёллар тунги, иш вақтидан кейинги қўшимча ишларга, хизмат сафарларига жалб этилмаслиги, қўшимча таътил берилиши кўзда тутилган. Иш берувчи ушбу шартларни бажариши шарт, аммо аёллар томонидан оммавий матбуот нашрларига, адлия идораларига йўлланаётган кўплаб хатларнинг таҳлили шуни кўрсатадики, ушбу қоидалар бозор иқтисодиёти талаблари баҳонасида кўпчилик хўжалик субъектлари раҳбарлари томонидан кўпол равишда бузилмоқда. Хусусан, қўшма корхоналар ва хусусий тадбиркорлик кўринишидаги хўжалик субъектларида аёлларнинг ҳуқуқларини муҳофаза қилиш ҳам, уларга зарур меҳнат шароити яратиш берилиши ҳам эътибордан четда қолиб келмоқда. Ҳозирда бозор иқтисодиётига ўтган мамлакатларда хўжалик юритувчи субъектга ходимларнинг шунча фоизи аёллардан иборат бўлиши, халқ вакилларининг, Олий Мажлис депутатларининг шунчаси аёл бўлиши зарур, деб кўрсатма бериб бўлмайди. Бозор иқтисодиёти талаблари бундай сунъий тақсимотни ҳам, маъмурий-бошқарув аппаратининг жамият ҳаётини бошқаришга бу тарзда ёндашувини ҳам инкор этади. Чунки, бозор иқтисодиёти сунъийликни, расмиятчиликни, алдовни ёқтирмайди. Шу сабабли бозор иқтисодиётида яшаш унинг барча талабларини қабул қилиш демакдир, уни жамиятнинг у соҳасида қарор топтириб, бу соҳасида тўхтатиб қўйиш мумкин эмас, биз буни қанчалик тез тушунсак, ислохотларимиз шунчалик жадал борган бўлар эди. «Инсонга муносиб ҳаёт шароити, унинг ўзини намоён қила олиши учун имкониятлар яратиш иқтисодиётимизни ва бутун жамиятни ривожлантиришнинг олий мақсадидир»[7:48].

“Аёллар” дафтарининг юритилиши билан чекланмасдан ишсизларнинг иш билан бандлигини таъминлаш масаласини ҳаққоний ечимини топиш, аёлларни муҳофазалаш мақсадида хорижий мамлакатларга бориб ишлаш муаммосини алоҳида “Низом” асосида тартибга солина бошлади. Натижада “Аёллар дафтари” – ижтимоий, ҳуқуқий, психологик қўллаб-қувватлашга, билим ва касб ўрганишга эҳтиёжи ва иштиёқи бор бўлган ишсиз хотин-қизларнинг шакллантириладиган рўйхат сифатида шакллантирилди

2017 йилга қадар “Аёллар” дафтарининг юритилиши яхши ташаббус бўлган, аммо бу муаммонинг ечими эмас, фақат ўрганиш йўли бўлиб қолаётган эди. Бу масалаларнинг ечими Ўзбекистон президенти Шавкат Мирзиёев раислигида 2020 йил 20 август куни мутлақо янги тизим, тартиб ва ёндашувлар

асосида иқтисодий фаолликни ошириш ҳамда ҳар бир туман ва шаҳарга қўшимча захира яратиш чора-тадбирлари юзасидан ўтказган видеоселектор йиғилиши ўз аҳамиятини топди. Йиғилишда ишсиз ёшлар ва хотин-қизлар бандлигини таъминлаш масаласига алоҳида аҳамият қаратилди. Бош вазир ўринбосарига уларни талаб юқори бўлган касблар ва тадбиркорликка ўқитиш, шу асосда бизнесини йўлга қўйишда молиявий қўллаб-қувватлаш тартибини жорий этиш вазифаси юклатилди [Қаранг: <https://www.gazeta.uz/uz/2020/08/20/lists/>].

Бу ишларни тизимли амалга ошириш мақсадида, мамлакатимизда жорий этилган «темир дафтар»лар сингари, ишсиз ёшлар бўйича алоҳида («Ёшлар дафтари»), ишсиз ва боқувчисиз хотин-қизлар бўйича алоҳида («Аёллар дафтари») рўйхатлар шакллантириб, ҳар бири билан янги тизим, янги тартибда манзилли ишлаш муҳимлиги таъкидланди, бу масалаларни ечимини топиш бўйича чора-тадбирлар ишлаб чиқилди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 29 декабрдаги Олий Мажлисга қилган Муроғжатномасида қуйидаги жумлаларни таъкидлади: «Ўзбекистонда илк маротаба аҳолининг муайян қатлам ўртасида камбағаллик мавжудлиги тан олингани ҳолда, уни қисқартириш бўйича кенг қамровли ишлар амалга оширилди. Барча туман ва шаҳарларда, ҳар бир маҳаллада эҳтиёжманд оилалар, аёллар ва ёшлар билан манзилли ишлаш бўйича мутлақо янги – «темир дафтар» тизими жорий этилди. Қисқа муддатда бу тизим орқали 527 минг фуқаронинг бандлиги таъминланди».

ХУЛОСА

Жамиятда хотин–қизлар масаласи бўйича мавжуд муаммолар бугун ёки кеча пайдо бўлмаган. Аксинча, яқин ўтмишда ҳал этилмай келинган, ҳатто эътибор қаратилмаган, аёлларнинг ижтимоий-сиёсий фаоллигини таъминлаш борасида йўл қўйилган хатолари самарасидир. Илгари аёллар фақат оила ишлари билан машғул бўлишган. XXI аср аёлларининг эса фарзанд тарбияси, оиласига садоқатидан ташқари бошқа кадриятлари ҳам шаклланди. Бу уларнинг жамиятда ўз ўрнини топишга интилиши, эгаллаган касби орқали жамият тараққиётига муносиб ҳисса қўшиш истагидир, бу ижобий ҳол. Ундан ташқари такомиллашган маиший хизмат кўрсатиш технологиялари муайян даражада қўл меҳнатини осонлаштирди. Ижтимоий фаолияти эса унинг иқтидори, қобилияти, ташаббускорлиги билан белгиланади. Ҳеч бир даврда аёллар фақат бошлиқ бўлиши ёки фақат эргашиши лозим деб ҳисобланмаган. Аксинча ҳозирги кунда

аёлларга муносабат ижобий томонга ўзгариб, уларнинг она бўлиши билан бир қаторда потенциал қобилиятларидан фойдаланишга алоҳида эътибор қаратилмоқда.

REFERENCES

1. Марни Ш. Советская биржа труда в переходный период. Флоренция, 1992, с.138.
2. Ўзбекистон Республикаси Меҳнат вазирлиги, Бандлик ва меҳнат муносабатлари вазирлиги маълумотлари –Тошкент, 2019.
3. Доклад о положении женщин в Республике Узбекистан. – С.21; Қаранг [docstore.ohchr.org > SelfServices > FilesHandler](https://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler)
4. Ўзбекистон аёллар нодавлат-нотижорат ташкилотлари. Маълумотнома. – Тошкент, 2000.
5. Нишонова Н.Р.. Ўзбекистон давлат бошқарув тизимида хотин-қизлар фаолиятининг ижтимоий-фалсафий таҳлили. Фалс. фан. док. дис.... Авторефератидан –Тошкент. 2020.-72 б.
6. Тадбиркор аёллар уюшмаси маълумоти – Тошкент 2018.11-27-бетлар
7. Каримов И.А. «Ўзбекистоннинг ўз истиқлол ва тараққиёт йўли». –Тошкент., Ўзбекистон, 1992, 48-бет
8. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М. Мирзиёевнинг 2020 йил 29 декабрдаги Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига Мурожаатномаси. XXI asr gazetasi, 2020 yil 31 dekabr soni.
9. Мухтаров, А. Олий таълимда замонавий инновациялар. Архив научных исследований.
10. Мухтаров, А. (2020). Фуқаролик жамияти ва толерантлик. Архив научных исследований.
11. Мухтаров, А. (2020). Фалсафанинг долзарб муаммолари. Архив научных исследований.
12. Umarjonov, S.S. (2021). Ijtimoiy – gumanitar fanlarni o‘qitishda Fahriddin Roziyning ontologik qarashlarining o‘rni va ahamiyat. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 1(9), 1029-1038.
13. Мухтаров, А. (2020). Демократия ва фуқаролик жамияти . Архив научных исследований.